## ॥द्वितीयः प्रश्नः॥

## ॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

आपं उन्दन्तु जीवसं दीर्घायुत्वाय वर्चस् ओषंधे त्रायंस्वैन्ड् स्वधिते मैनर् हिर्श्तीर्देवश्रूरेतानि प्र वंपे स्वस्त्युत्तंराण्यशीयाऽऽपों अस्मान्मातरंः शुन्धन्तु घृतेनं नो घृतपुर्वः पुनन्तु विश्वमस्मत्प्र वंहन्तु रिप्रमुदांभ्यः शुचिरा पूत एंमि सोमंस्य तृनूरंसि तृनुवं मे पाहि महीनां पयोऽसि वर्चोधा असि वर्चो (१)

मियं धेहि वृत्रस्यं क्नीनिकाऽसि चक्षुष्या असि चक्षुंर्मे पाहि चित्पतिंस्त्वा पुनातु वाक्पतिंस्त्वा पुनातु देवस्त्वां सिव्ता पुनात्विच्छंद्रेण प्वित्रेण वसोः सूर्यस्य रिष्टिमिम्स्तस्यं ते पवित्रपते प्वित्रेण यस्मै कं पुने तच्छंकेयमा वो देवास ईमहे सत्यंधर्माणो अध्वरे यद्वों देवास आगुरे यित्रयासो हवांमह् इन्द्रांग्री द्यावांपृथिवी आपं ओषधीस्त्वं दीक्षाणामिधं-पतिरसीह मा सन्तं पाहि॥ (२)

वर्च ओपधीर्ष्टौ चं॥२॥----[१]

आकूँत्यै प्रयुजेऽग्नये स्वाहां मेधायै मनंसेऽग्नये स्वाहां दीक्षायै तपंसेऽग्नये स्वाहा सरंस्वत्यै पूष्णेंऽग्नये स्वाहाऽऽपों देवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुवो द्यावांपृथिवी उर्वन्तिरिक्षं बृह्स्पतिंनीं ह्विषां वृधातु स्वाहा विश्वं देवस्यं नेतुर्मतींऽवृणीत सुख्यं विश्वं राय इंषुध्यसि द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहंख्स्मियोः शिल्पें स्थस्ते वामा रंभे ते मां (३)

पात्माऽस्य युज्ञस्योद्दचं इमां धिय् शिक्षंमाणस्य देव कतुं दक्षं वरुण् स॰शिंशाधि ययाऽति विश्वां दुरिता तरेम सुतर्माणमधि नाव रे रुहेमोर्गस्याङ्गिर्स्यूर्णमदा ऊर्जं मे यच्छ पाहि मा मा हि॰सीविंष्णोः शर्मासि शर्म यर्जमानस्य शर्म मे यच्छ नक्षंत्राणां माऽतीकाशात् पाहीन्द्रंस्य योनिरसि (४)

मा मां हि॰सीः कृष्ये त्वां सुसुस्यायें सुपिप्पृलाभ्यस्त्वौषंधीभ्यः सूपस्था देवो वनस्पतिंरूर्ध्वो मां पाह्योद्दचः स्वाहां यज्ञं मनंसा स्वाहा द्यावांपृथिवीभ्याङ् स्वाहोरोर्न्तरिंक्षाथ्स्वाहां यज्ञं वातादा रंभे॥ (५)

मा योनिरसि त्रिष्शचं॥३॥———[२]

दैवीं धियं मनामहे सुमृडीकामभिष्टंये वर्चोधां यज्ञवाहस सुपारा नो असद्वशें। ये देवा मनोजाता मनोयुर्जः सुदक्षा दक्षंपितारस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहाऽग्ने त्वर सु जांगृहि व्यर सु मंन्दिषीमहि गोपाय नंः स्वस्तये प्रबुधे नः पुनंदिदः। त्वमंग्ने व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्वा। त्वं (६)

युज्ञेष्वीड्यं॥ विश्वें देवा अभि मा माऽवंवृत्रन् पूषा सुन्या सोमो राधंसा देवः संविता

वसौंर्वसुदावा रास्वेयंथ्सोमाऽऽभूयों भर मा पृणन्पूर्त्या वि रांधि माऽहमायुंषा चन्द्रमंसि मम् भोगांय भव वस्नंमसि मम् भोगांय भवोस्नाऽसि मम् भोगांय भव हयोंऽसि मम् भोगांय भव (७) छागों ऽसि मम् भोगांय भव मेषों ऽसि मम् भोगांय भव वायवें त्वा वरुंणाय त्वा

निर्ऋत्यै त्वा रुद्रायं त्वा देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हंविष्यं इन्द्रियावानमदिन्तंमस्तं वो माऽवंक्रमिषमच्छिंन्नं तन्तुं पृथिव्या अनुं गेषं भद्रादिभ श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुरएता ते अस्त्वथेमवं स्य वर् आ पृथिव्या आरे शत्रून् कृणुहि सर्ववीर् एदमंगन्म देवयर्जनं पृथिव्या विश्वे देवा यदर्जुषन्त पूर्व ऋख्सामाभ्यां यर्जुषा सुन्तरंन्तो रायस्पोषेण सिम्षा

मंदेम॥ (८) आ त्वर हयोंऽसि ममु भोगांय भव स्यु पश्चंविरशतिश्च॥३॥=

इयं तें शुक्र तुनूरिदं वर्चस्तया सं भेव भ्राजं गच्छु जूरेसि धृता मनेसा जुष्टा विष्णेव तस्यांस्ते स्त्यसंवसः प्रस्वे वाचो युत्रमंशीय स्वाहां शुक्रमंस्यमृतंमिस वैश्वदेव १ ह्विः सूर्यस्य चक्षुराऽरुंहमुग्नेरुक्ष्णः कुनीनिंकां यदेतंशेभिरीयंसे भ्राजंमानो विपृश्चिता चिदंसि मनाऽसि धीरंसि दक्षिणा- (९)

ऽसि युज्ञियांऽसि क्षुत्रियाऽस्यदिंतिरस्युभ्यतःशीर्ष्णी सा नः सुप्रांची सुप्रंतीची सं भंव मित्रस्त्वां पदि बंधातु पूषाऽध्वंनः पात्विन्द्रायाध्यंक्षायानुं त्वा माता मन्यतामनुं पिताऽनु भ्राता सगुर्भ्योऽनु सखा सयूँथ्यः सा देवि देवमच्छेहीन्द्राय सोम र रुद्रस्त्वाऽऽवंर्तयतु मित्रस्यं पथा स्वस्ति सोमंसखा पुनरेहिं सह रय्या॥ (१०)

वस्व्यंसि रुद्राऽस्यदिंतिरस्यादित्याऽसिं शुक्राऽसिं चुन्द्राऽसि बृहस्पतिंस्त्वा सुम्ने रंण्वतु रुद्रो वसुंभिरा चिंकेतु पृथिव्यास्त्वां मूर्धन्ना जिंघर्मि देवयजंन इडायाः पदे घृतवित् स्वाहा परिलिखित् रक्षः परिलिखिता अरांतय इदम्ह रक्षंसो ग्रीवा अपि कृन्तामि यौंऽस्मान् द्वेष्टि यं चं वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा (११)

अपिं कृन्ताम्यस्मे रायस्त्वे रायस्तोते रायः सं देवि देव्योर्वश्यां पश्यस्व त्वष्टीमती ते सपेय सुरेता रेतो दर्धाना वीरं विदेय तर्व सन्दिश माऽह र रायस्पोषेण वि योषम्॥ (१२)

सपेय सुरेता रेतो दधाना वीर विदेय तब सन्दर्शि माऽहर रायस्पर्षिण वि योषम्॥ (१२)
अस्य श्रीवा एकात्रिश्श्रेषाश्रम्मा

अर्शनां ते अर्शः पृंच्यतां पर्रुषा पर्रुग्न्थस्ते काममवतु मदाय रसो अर्च्युतो-ऽमात्योंऽसि शुक्रस्ते ग्रहोऽभि त्यं देवर संवितारंमूण्योः क्विक्रंतुमर्चाम सत्यसंवसर

रत्नधाम्भि प्रियं मृतिमूर्ध्वा यस्यामित्भा अदिद्युत्थ्सवीमिन् हिरंण्यपाणिरिममीत सुऋतुंः कृपा सुवंः। प्रजाभ्यंस्त्वा प्राणायं त्वा व्यानायं त्वा प्रजास्त्वमनु प्राणिहि प्रजास्त्वामनु प्राणिन्तु॥ (१३)

सोमं ते क्रीणाम्यूर्जस्वन्तं पर्यस्वन्तं वीर्यावन्तमभिमातिषाहरं शुक्रं ते शुक्रेणं क्रीणामि चन्द्रं चन्द्रेणामृतममृतेन सम्यते गोर्स्मे चन्द्राणि तपंसस्तनूरंसि प्रजापंतेर्वर्णस्तस्यास्ते

सहस्रपोषं पुष्यंन्त्याश्चर्मणं पृश्नां कीणाम्यस्मे ते बन्धुर्मियं ते रायः श्रयन्तामस्मे ज्योतिः सोमविक्वियणि तमो मित्रो न एहि सुमित्रधा इन्द्रंस्योरु मा विश्व दक्षिणमुशत्रुशन्त ई स्योनः स्योन इस्वान आजाङ्कारे बम्भारे हस्त सुहंस्त कृशांनवेते वं सोमक्रयंणास्तान्रक्षध्वं मा वो दभन्न॥ (१४)

ज्रं बाविरंचितियाः।——[७] उदायुंषा स्वायुषोदोषंधीना रसेनोत्पर्जन्यंस्य शुष्मेणोदंस्थाम्मृता र अनुं। उर्वन्तरिक्षमिन्वह्यदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद् आसीदास्तंभ्राद्यामृष्भो अन्तरिक्षमिमीत वरिमाणं पृथिव्या आसीदिद्विश्वा भुवनानि सम्माङ्विश्वेत्तानि वर्रणस्य व्रतानि वनेषु व्यन्तरिक्षं

ऋतुं वर्रुणो विक्ष्विग्निं दिवि सूर्यमदधाथ्सोम्मद्रावुदुत्यं जातवेदसं देवं वंहन्ति केतवेः। दृशे विश्वाय सूर्यम्॥ उस्रावेतं धूर्षाहावनुश्रू अवीरहणौ ब्रह्मचोदनौ वर्रुणस्य स्कम्भनमसि वर्रुणस्य स्कम्भसर्जनमसि प्रत्यंस्तो वर्रुणस्य पार्शः॥ (१६)

ततान् वाज्ञमर्वथ्सु पयों अघ्नियासुं हृथ्सु (१५)

प्रच्यंवस्व भुवस्पते विश्वांन्यभि धामांनि मा त्वां परिपरी विंदन्मा त्वां परिपन्थिनों

विदन्मा त्वा वृकां अघायवो मा गंन्ध्वों विश्वावंसुरा दंघच्छ्येनो भूत्वा परां पत् यजंमानस्य नो गृहे देवैः सर्इस्कृतं यर्जमानस्य स्वस्त्ययंन्यस्यपि पन्थामगस्महि स्वस्तिगामनेहसं येन विश्वाः परि द्विषों वृणक्तिं विनदते वसु नमों मित्रस्य वर्रुणस्य चक्षंसे मुहो देवाय तद्दतः संपर्यत दूरेहशे देवजांताय केतवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शरसत् वरुणस्य स्कम्भंनमिस् वर्रुणस्य स्कम्भसर्जनमस्युन्मुंक्तो वर्रुणस्य पार्शः॥ (१७)

अग्नेरांतिथ्यमंसि विष्णंवे त्वा सोमंस्याऽऽतिथ्यमंसि विष्णंवे त्वाऽतिंथेरातिथ्यमंसि विष्णंवे त्वाऽग्रयें त्वा रायस्पोषदान्त्रे विष्णंवे त्वा श्येनायं त्वा सोमभृते विष्णंवे त्वा या ते धामानि हविषा यर्जन्ति ता ते विश्वां परिभूरंस्तु युज्ञं गंयुस्फानः प्रतरंणः सुवीरोऽवीरहा प्र चंरा सोम् दुर्यानदिंत्याः सदोऽस्यदिंत्याः सद आ (१८)

सींद वर्रणोऽसि धृतव्रंतो वारुणमंसि शुंयोर्देवाना ५ सुख्यान्मा देवानां मुपसंश्छिथ्सम्-ह्यापंतये त्वा गृह्णाम् परिंपतये त्वा गृह्णाम् तनूनभ्रे त्वा गृह्णाम शाक्रुरायं त्वा गृह्णाम शकान्नोजिष्ठाय त्वा गृह्णाम्यनांधृष्टमस्यनाधृष्यं देवानामोजोंऽभिशस्तिपा अनिभिशस्ते-ऽन्यमनुं मे दीक्षां दीक्षापंतिर्मन्यतामनु तपुस्तपंस्पतिरञ्जंसा सुत्यमुपं गेष सुविते मां धाः॥ (१९)

अरशुरर्श्रुस्ते देव सोमाऽऽप्यायतामिन्द्रायैकधन्विद् आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामा त्विमिन्द्रीय प्यायुस्वाऽऽ प्यायय सर्खीन्थ्सन्या मेधया स्वस्ति ते देव सोम सुत्यामंशीयेष्टा रायः प्रेषे भगायर्तमृतवादिभ्यो नमों दिवे नमः पृथिव्या अग्ने व्रतपते त्वं व्रतानां व्रतपंतिरसि या ममं तनूरेषा सा त्वयि (२०)

या तवं तुनूरिय सा मियं सह नौं व्रतपते व्रतिनों व्रतानि या तें अग्ने रुद्रिया तनूस्तयां नः पाहि तस्यांस्ते स्वाहा या ते अग्नेऽयाश्या रंजाश्या हंराश्या तुनूर्वर्षिष्ठा गह्बरेष्ठोग्रं वचो अपावधीं त्वेषं वचो अपावधी इस्वाहाँ॥ (२१)

**-**[११]

वित्तायंनी मेऽसि तिक्तायंनी मेऽस्यवंतान्मा नाथितमवंतान्मा व्यथितं विदेरिग्निर्नभो नामाग्ने अङ्गिरो योंऽस्यां पृथिव्यामस्याऽऽयुंषा नाम्नेहि यत्तेऽनांधृष्टं नामं यज्ञियं तेन त्वा-ऽऽद्धेऽग्ने अङ्गिरो यो द्वितीयंस्यां तृतीयंस्यां पृथिव्यामस्याऽऽयुंषा नाम्नेहि यत्तेऽनांधृष्टं नामं (२२)

युज्ञियं तेन त्वाऽऽदंधे सि्र्हीरंसि महि्षीरंस्युरु प्रथस्वोरु ते युज्ञपंतिः प्रथतां ध्रुवा-ऽसिं देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्वेन्द्रघोषस्त्वा वसुंभिः पुरस्तात्पातु मनोजवास्त्वा पितृभिदंक्षिणतः पातु प्रचेतास्त्वा रुद्रैः पृश्चात्पातु विश्वकर्मा त्वाऽऽदित्यैरुंत्तर्तः पातु

सिर्हीरंसि सपत्नसाही स्वाहां सिर्हीरंसि सुप्रजाविनः स्वाहां सिर्ही- (२३)
-रंसि रायस्पोषविनः स्वाहां सिर्हीरंस्यादित्यविनः स्वाहां सिर्हीर्स्या वंह
देवान्देवयते यजमानाय स्वाहां भूतेभ्यंस्त्वा विश्वायुंरिस पृथिवीं दर्ह ध्रुविक्षिदंस्यन्तिरक्षं

दश्हाच्युत्किदंसि दिवं दश्हाग्नेर्भस्मांस्यग्नेः पुरीषमसि॥ (२४)

नामं सुप्रजाबनिः स्वाहं सिर्होः पश्चित्रशबाशा——[१२]
युञ्जते मनं उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृह्तो विपश्चितः। वि होत्रां दधे वयुनाविदेक्
इन्मही देवस्यं सिवृतुः परिष्टुतिः॥ सुवाग्देव दुर्याप् आ वंद देवश्रुतौ देवेष्वा घोषेथामा

नों वीरो जांयतां कर्मण्यों यर सर्वेऽनुजीवांम यो बंहूनामसंद्वशी। इदं विष्णुर्वि चंक्रमे त्रेधा नि दंधे पुदम्। समूढमस्य (२५)

पारसुर इरांवती धेनुमती हि भूतर सूंयविसिनी मनंवे यशस्यैं। व्यस्कभाद्रोदंसी विष्णुंरेते दाधारं पृथिवीम्भितों मयूखैं:॥ प्राची प्रेतंमध्वरं कुल्पयंन्ती ऊर्ध्वं यज्ञं नंयतं मा जींह्वरत्मत्रं रमेथां वर्ष्मन्पृथिव्या दिवो वां विष्णवुत वां पृथिव्या महो वां विष्णवुत वाऽन्तरिक्षाद्धस्तौं पृणस्व बहुभिवंसव्यैरा प्र यंच्छ (२६)

दक्षिणादोत स्वयात्। विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्र वोचं यः पार्थिवानि विम्मे रजारेस् यो अस्कंभायदुत्तंरर स्थस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुंगायो विष्णों र्राटंमसि विष्णोः पृष्ठमंसि विष्णोः श्वप्रें स्थो विष्णोः स्यूरंसि विष्णोंर्प्रवमंसि वैष्णवमंसि विष्णंवे त्वा॥ (२७)

अस्य युच्छेकाञ्चंत्वारिःश्चं॥॥———[१३] कृणुष्व पाजुः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवा ५ इभेन। तृष्वीमनु प्रसितिं द्रूणानो- ऽस्तांसि विध्यं रक्षस्स्तिपिष्ठैः॥ तवं भ्रमासं आशुया पंतन्त्यनुं स्पृश धृष्ता शोशुंचानः। तपू इंष्यग्ने जुह्वां पत्ङ्गानसंन्दितो वि सृंज विष्वंगुल्काः॥ प्रति स्पशो वि सृंज तूर्णितमो भवां पायुर्विशो अस्या अदंब्यः। यो नों दूरे अघश ईसो (२८)

यो अन्त्यग्ने मार्किष्टे व्यथिरा दंधर्षीत्। उदंग्ने तिष्ठ प्रत्याऽऽतंनुष्व न्यंमित्रार्थं ओषतात्तिग्महेते। यो नो अरांतिर समिधान चुक्रे नीचा तं धंक्ष्यत्सं न शुष्कम्॥ ऊर्ध्वो भंव प्रतिं विध्याध्यस्मदाविष्कृंणुष्व दैव्यांन्यग्ने। अवं स्थिरा तंनुहि यातुजूनां जामिमजांमिं प्र मृंणीहि शत्रून्॥ स तें (२९)

जानाति सुमृतिं यंविष्ठ् य ईवंते ब्रह्मणे गातुमैरंत्। विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो ह्युम्नान्यर्यो वि दुरों अभि द्यौत्॥ सेदंग्ने अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्यंन ह्विषा य उक्थैः। पिप्रीषित स्व आयुंषि दुरोणे विश्वेदंस्मै सुदिना साऽसंदिष्टिः॥ अर्चामि ते सुमृतिं घोष्यर्वाख्सं तें वावातां जरता- (३०)

मियङ्गीः। स्वश्वांस्त्वा सुरथां मर्जयेमास्मे क्षत्राणि धारयेरनु द्यून्॥ इह त्वा भूयां चेरेदुप् त्मन्दोषांवस्तर्दीदिवा स्ममनु द्यून्। कीडंन्तस्त्वा सुमनंसः सपेमाभि द्युम्ना तंस्थिवा स्मो जनांनाम्॥ यस्त्वा स्वश्वंः सुहिर्ण्यो अंग्न उपयाति वस्मता रथेन। तस्यं त्राता भविसि तस्य सखा यस्तं आतिथ्यमांनुषग्जुजोषत्॥ महो रुंजामि (३१)

बन्धुता वचोभिस्तन्मां पितुर्गोतंमादिन्वयाय॥ त्वं नो अस्य वचंसिश्चिकिद्धि होतंर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः॥ अस्वप्रजस्तरणयः सुशेवा अतंन्द्रासोऽवृका अश्रंमिष्ठाः। ते पायवंः सिप्रयंश्चो निषद्याऽग्ने तवं नः पान्त्वमूर॥ ये पायवी मामतेयं ते अग्ने पश्यंन्तो अन्धं दुरितादरंक्षन्। रुरक्ष तान्थ्सुकृतो विश्ववेदा दिफ्सन्त इद्रिपवो ना हं (३२)

देभुः॥ त्वयां वय संधन्यंस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम् वाजान्। उभा श सां सूदय सत्यतातेऽनुष्ठुया कृणुह्यह्रयाण॥ अया ते अग्ने समिधां विधेम् प्रति स्तोम श्रे शस्यमानं गृभाय। दहाशसो रक्षसंः पाह्यंस्मान्द्रुहो निदोऽमित्रमहो अवद्यात्॥ रक्षोहणं वाजिनमाऽऽ-

जिंघिम मित्रं प्रथिष्टमुपं यामि शर्म। शिशांनो अग्निः ऋतुंभिः सिमिद्धः स नो दिवा (३३) स रिषः पांतु नक्तम्॥ वि ज्योतिषा बृह्ता भाँत्यग्निराविर्विश्वांनि कृणुते

महित्वा। प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशींते शृङ्गे रक्षंसे विनिक्षे॥ उत स्वानासो

अघशर्रमुः स ते जरतार रुजामि हु दिवैकंचत्वारिरशच॥७॥———[१४]

आपं उन्दन्त्वाकूँत्ये दैवींमियं ते वस्व्यंस्युर्शनां ते सोमन्त उदायुंषा प्र च्यंवस्वाग्नेरांतिथ्यम्र्शुरं शुर्वित्तायंनी मेसि युक्षते कृणुष्व पाजश्चर्त्वशाहरू॥

आपो वस्व्यंसि या तवेयङ्गीश्चतुंस्त्रि रशत्॥३४॥ आपं उन्दन्त्वदेवीः॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः॥१-२॥